

Великата Освободителна епопея

Exegi monumentum aere peremus
(Хораций)

Въ края на XIV вѣкъ — наскоро следъ трагичния Косовски бой, който така фатално предприе участиѣта на южнитѣ славяни — за българското племе настѣпватъ дни на жестоки изпитания. На 17 юлий 1393 год., следъ тримесечна тежка обсада, Челеби Сюлейманъ, изпратенъ отъ баща си Баязида (по прѣкоръ „Свѣткавицата“) успѣва да влѣзе въ първопрестолнината на второто българско царство — старото Търново. Турцитѣ, опиянени отъ победата и алчни за плячка, кръвъ и мѣсть, ограбватъ и опожаряватъ царскитѣ чертози; оскверняватъ църковнитѣ светини и древни обители, проникватъ навредъ изъ по-тайнитѣ усои на Хисаря, Св. Гора и Царевецъ; и предаватъ Търново на разруха и сѣчъ. Кърви на струи протекли по кулитѣ и бойницитѣ, и страшни писъци до Бога процепили околнитѣ урви и хълмове, на длѣжъ и ширъ изъ дивната Търновска клисура. Въ тѣзи тежки и страшни минути, последниятъ злочестъ Търновски пръвосветителъ Патриархъ Евтимий обикалялъ редомъ изъ развалинитѣ и пепелищата на загиващото Търново; подкрепялъ, ободрявалъ и утешавалъ съ бащинско слово страдащитѣ, болнитѣ, умиращитѣ въ неравната борба — за кръста Христовъ, за родъ и честъ. Наскоро следъ това, презъ 1453 година пада и Цариградъ: турцитѣ въ течение на цели петъ вѣка ставатъ пълни властици върху сѣдбинитѣ на цѣлия балкански полуостровъ. За българския народъ наставатъ тежки времена на двойно потисничество: политическо — подъ турцитѣ, духовно — подъ гърцитѣ. Презъ тия тежки и смутни времена, българскиятъ корабъ се люшка безъ компасъ въ яростнитѣ талази на сѣдбата. Това обаче не сломява родния духъ и не гаси последнитѣ надежди — тѣ тлѣятъ и подъ развалинитѣ и пепелищата;